

Kronika • Chronicle

LIETUVOS PARAZITOLOGŲ MOKSLO DRAUGIJŲ VEIKLOS APŽVALGA (minint pirmosios jų įkūrimo 55-metį)

Lietuvoje mokslininkai parazitiniiais organizmais domėjosi jau nuo XVIII amžiaus. Vienas pirmųjų, pateikusių mokslinių žinių apie parazitines kirmėles – helmintus, buvo prof. Ludwigas Heinrichas Bojanus (1776–1827). Pakviestas dėstyti Vilniaus universitete (VU) į Vilnių jis atvyko 1806 metais. Universitete profesoriavo ir vykdė mokslinius tyrimus beveik 20 metų. Paskelbė apie 70 reikšmingų mokslo darbų, tapo pasaulinio garso mokslininku. VU Medicinos fakultete jis įkūrė Veterinarijos katedrą, daug dėmesio skyrė lyginamosios anatomijos studijoms. Domėjosi helmintų anatomija, biologija, paskelbė darbų apie fasciolas, askarides, echinorinchus ir kitus helmintus. Didelis L. H. Bojanus įnašas aiškinant trematodų gyvybinį ciklą: jis nustatė, kad moliuskai yra šių helmintų tarpiniai šeimininkai ir aprašė jų organizme surastas trematodų vystymosi stadijas – cercarijas. Mokslininko atlikti helmintų tyrimai padėjo spręsti ir svarbius bendrabiologinius klausimus. L. H. Bojanus paskelbė darbų ciklą apie helmintus bendru pavadinimu *Enthelmentica*. VU jis įkūrė zootomijos muziejų (*Museum zoopathologicum Vilnense*), kuriame tarp 1650-ties įvairių eksponatų – per 140 egz. helmintų preparatų. Pateikti istoriniai faktai rodo, kad L. H. Bojanus buvo vienas helmintologijos mokslo pradininkų Lietuvoje. Jam vadovaujant buvo atlikti reikšmingi ir įdomūs parazitologiniai tyrimai, apie parazitinius organizmus paskelbta nemažai naujų žinių, sudominusių platesnį gamtininkų ratą. L. H. Bojanus išugdė būrį talentingų mokinių bei sekėjų, profesorių (Karlus Eduardas Eichwaldas, Adamas Ferdynandas Adamowiczius, Karolis Justus Muyschelis ir kt.), kurie tęsė tyrimus ir papildė jo įkurtą muziejų naujais eksponatais (Burakauskas, Danilevičius, 1970; Biziulevičius, 1999).

Lietuvoje tuo metu nebuvo parazitologinių tyrimų centro, organizacijos ar draugijos, galėjusios suburti parazitologija besidominčius mokslininkus, pedagogus bei medicinos ir veterinarijos specialistus. Tokia padėtis truko ne vieną dešimtmetį. Tiesa, suprasdami mokslinių draugijų reikšmę pažangiausieji Lietuvos inteligentai dėjo nemažai pastangų, kad būtų įkurti mokslininkus jungiantys centrai ar bendrijos. Gana aktyviai veikė dar 1805 m. VU Medicinos fakulteto profesorius (Josephas Frankas, Johanas Lobenveinas, Jędrzejus Sniadeckis ir kt.) iniciatyva įsteigta Vilniaus medicinos draugija (Pavilonis ir kt., 1988; Biziulevičius, 1999). Šios draugijos posėdžiuose perskaityta keletas pranešimų ir medicininės parazitologijos klausimu (Biziulevičius, 1977), tačiau pagrindinė jos veikla buvo kova su epidemijomis, vakcinacijos ir farmacijos klausimai.

Nuo 1907 m. svarbiu mokslinio tyrimo centru tapo Jono Basanavičiaus iniciatyva įkurta Lietuvos mokslo draugija (LMD) (Valaitis, 1932). LMD buvo labai plataus profilio mokslinė organizacija, jungusi įvairių specialybių, skirtingų interesų inteligentus. Ši draugija tapo reikšminga šviečiamoji ir mokslininkus konsoliduojančio darbo pradžia. Tačiau, kaip minėjome, šios draugijos labai mažai skyrė dėmesio specialioms parazitologijos klausimams. Neaptikome duomenų apie tai, kad būtų skirta dėmesio parazitologijai ir vėliau veikusiose labai gausioje Vilniaus mokslo bičiulių (1907–1941) bei Lietuvos gamtininkų (1931–1940) draugijose (Petrauskienė, 1979; Užutienė, 1979).

Prisimenant LMD veiklą, verta pažymėti, kad vienas pirmųjų Lietuvos gamtininkų, tapęs LMD nariu, buvo Pranciškus Baltrus Šivickis, glaudžiai susijęs su šiame straipsnyje gvildinama tema. Į LMD jis įstojo 1908 m. gruodžio 22d. ir sumokėjo

nario mokestį už 1909–1910 metus. Draugijos narių sąrašuose jis įrašytas 235-uoju numeriu (*Lietuvių...*, 1909). Tuo metu P. B. Šivickis studijavo JAV. 1909 m. LMD dokumentuose jo pavardė paminėta dar kartą: III draugijos narių susirinkime, vykusiam liepos 24 d., jis buvo priimtas į LMD tikruoju nariu. 1910 m. liepos 25-ąją Vilniuje posėdžiavusio LMD IV susirinkimo protokole tarp kitų dalyvių minimas gamtininkas Tadas Ivanauskas ir pedagogė Honorata Paškauskaitė (būsimoji Ivanauskienė). Suvestiniuose narių sąrašuose nurodyta, kad T. Ivanauskas į LMD įstojo 1912 m. sausio 23 d. (*Lietuvių...*, 1913). Duomenys pakartoti ir 1914 m. sąrašuose. Iš vėlesnių susirinkimų – VI, kuris vyko 1912 m. birželio 25–27 d., bei VII, posėdžiavusio 1913 m. birželio 10–12 d., LMD dokumentų matyti, kad T. Ivanauskas dalyvavo šiuose susirinkimuose, nors tuo metu gyveno Petrapilyje. Vėliau akademikai T. Ivanauskas ir P. B. Šivickis tapo žymiausiais Lietuvos mokslininkais gamtininkais. 2012 m. mokslo visuomenė gražiai pažymėjo šių žymių mokslininkų 130-ąsias gimimo metines (Palinauskas ir kt., 2012).

Šviesiausieji Lietuvos protai suprato mokslinių draugijų reikšmę ir dar profesinės veiklos, mokslinės karjeros pradžioje išitraukė į jų gretas. Pažymėtina, kad akad. P. B. Šivickis ypač daug nusipelnė parazitologijos mokslo plėtotei Lietuvoje. Apie tai rašyta daugelyje publikacijų (*Akademikas...*, 1980; Arnastauskienė, Jakimavičius, 1997; 2005 ir kt.). Jo iniciatyva 1952 m. Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Gyvulininkystės ir veterinarijos institute buvo įsteigtas pirmasis Lietuvoje parazitologinių tyrimų mokslinis centras – Parazitologijos laboratorija, kuri dabar vadinama jo vardu (Arnastauskienė ir kt., 2012). P. B. Šivickis subūrė parazitologų kolektyvą, išugdė 14 mokslų daktarų parazitologų (tuo metu – mokslų kandidatų), kurių moksliniams darbams pats ir vadovavo. Jis parengė ir išleido ne vieną svarbų veikalą parazitologine tematika, tarp jų – monografiją *Parazitų apibūdinimas* (1956), 1959 m. pažymėtą valstybine premija.

Įkūrus Parazitologijos laboratoriją, suaktyvėjo Lietuvos parazitologų veikla – imta rengti ne tik respublikinius, bet ir tarprespublikinius pasitarimus, konferencijas. Pirmasis toks renginys, pavadintas Pirmuoju koordinaciniu Pabaltijo parazitologų pasitarimu, įvyko Vilniuje 1957 metais. Pasitarime dalyvavo Lietuvos, Latvijos, Estijos ir

Baltarusijos parazitologai, žymūs kaimyninių šalių mokslininkai – akademikai Konstantinas Skriabinas (Rusija), Janas Hovorka (Čekoslovakija), Witolas Stefanskis (Lenkija), Charitonas Goregliadas (Baltarusija), prof. Johannes Kaarde (Estija) ir kt. Čia buvo iškelta mintis įkurti Visasąjunginės helmintologų draugijos (VHD) skyrių Lietuvoje. Akad. P. B. Šivickis ir kiti Lietuvos parazitologai bei svečiai aktyviai parėmė šį sumanymą. Draugiją nutarta įkurti prie Parazitologijos laboratorijos, kuri nuo 1956 m. buvo LMA Biologijos, vėliau – Zoologijos ir parazitologijos instituto (1959–1989), Ekologijos instituto (1989–2002), VU Ekologijos instituto (2002–2009), o nuo 2010 m. – Gamtos tyrimų centro padalinys.

1958 m. kovo 6 d. iniciatyvinė grupė, įkurta remiantis LMA Prezidiumo 1958 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 16, sukviėtė steigiamąją Lietuvos helmintologų draugijos susirinkimą (1 pav.). Jis įvyko LMA Biologijos instituto patalpose. Pirminkavo Parazitologijos laboratorijos vadovas vet. m. k. **Marijonas Babenskas**. Susirinkime dalyvavo LMA Gamtos mokslų biuro sekretorius akad. Vladas Lašas, Biologijos instituto direktorius Karolis Jankevičius, P. B. Šivickis, Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto prof. Steponas Jankauskas, Sveikatos apsaugos, Mėsos ir pieno pramonės, Žemės ūkio ministerijų, Veterinarijos valdybos, spaudos atstovai – apie 80 žmonių. P. B. Šivickis, padėjęs parengti įstatus, kvietė stoti į šią draugiją, bendrauti ir bendradarbiauti sprendžiant aktualesias parazitologijos problemas. Į draugiją įstojo 29 asmenys. Pirmajame draugijos narių sąrašė yra keturių biologų, 18 veterinarijos, dviejų medicinos gydytojų, keturių agronomų ir vieno ichtioparazitologo pavardė. Be helmintologų, draugijos nariais tapo ir kitų specialybių atstovai – protozoologai, arachnoentomologai.

2013 m. sukako 55-eri metai, kai buvo įkurta pirmoji parazitologinio profilio mokslo draugija Lietuvoje. Lietuvos helmintologų draugija (LHD) buvo VHD padalinys. Draugijos įkūrimą skatino ir rėmė VHD prezidentas akad. K. I. Skriabinas. Jis ir kiti žymūs helmintologai (Visasąjunginės žemės ūkio akademijos akad. Vladimiras Eršovas, TSRS MA narys korespondentas Konstantinas Ryžikovas, Maskvos universiteto prof. Aleksandras Paramonovas) keletą kartų lankėsi Vilniuje, domėjosi Parazitologijos laboratorijos darbu, konsultavo

1 pav. 1958 m. steigiamojo Lietuvos helmintologų draugijos susirinkimo dalyviai. Iš kairės I eilėje: J. Kazlauskas, P. B. Šivickis, S. Jankauskas, M. Babenskas, J. Pagirys, S. Biziulevičius, V. Povilaitis, M. Rauckis, B. Kadytė; II eilėje centre: Veterinarijos valdybos viršininko pavad. J. Kairiūkštis, Veterinarijos instituto mokslo darbuotojas J. Bartninkas, Veterinarijos akademijos dėstytojas V. Šarkūnas

draugijos įkūrimo ir jos veiklos organizavimo klausimais. Kaip nurodyta įstatuose, LHD tikslas buvo: suburti Lietuvos mokslininkus ir gamybininkus, besidominčius parazitologija, kelti jų kvalifikaciją ir konsoliduoti veiklą, vykdyti švietėjišką darbą, populiarinti ir skleisti žinias apie parazitinius organizmus plačiai visuomenei, konsultuoti medicinos ir veterinarijos gydytojus praktikus, biologijos mokytojus, rengti konferencijas, prisidėti prie švietėjiškų renginių organizavimo periferijoje, plėsti ryšius su kitų šalių mokslininkais.

LHD branduolį sudarė minėtos Parazitologijos laboratorijos kolektyvas, o jos pirmininku išrinktas laboratorijos vadovas M. Babenskas. Vyriausias draugijos organas – visuotinis narių suvažiavimas. Suvažiavimai buvo kviečiami kas 5–6 m., o laikotarpiu tarp jų draugijos veiklai vadovavo suvažiavime išrinkta 15 asmenų valdyba. Pirmojoje valdyboje, be pirmininko, buvo du pavaduotojai – vet. m. k. Julius Pagirys (atsakingas už bendrabiloginę ir veterinarinę veiklą) ir med. m. k. Stasys Biziulevičius (atsakingas už medicininę veiklą), biol. m. k. Julius Kazlauskas – sekretorius, Ona Atlavinytė – išdininkė. Akad. P. B. Šivickis išrinktas garbės nariu. Ataskaitiniai susirinkimai įvyko 1961, 1965, 1969, 1973 m., bet valdybos sudėtis pakito nedaug. Vėliau, laikantis įstatų, į valdybą buvo renkami ne tik mokslo darbuoto-

jai, bet įtraukta ir daugiau praktikų: veterinarijos bei medicinos gydytojų, pedagogų. Pavyzdžiui, 1973 m. išrinkta tokios sudėties valdyba: pirmininkas prof. M. Babenskas, pavaduotojai – Žemės ūkio ministerijos Veterinarijos valdybos atstovas Jonas Kairiūkštis ir Sveikatos apsaugos ministerijos atstovė med. m. k. Česlava Lenkauskaitė, nariai – mokslo ir mokymo įstaigų darbuotojai prof. S. Biziulevičius, vet. m. k. Albertas Medzevičius, doc. Viktoras Šarkūnas, vet. m. k. Antanas Vyšniauskas, vet. m. k. Edvardas Danilevičius, J. Kazlauskas. Sekretore išrinkta biol. m. k. Dzidra Raišytė, o išdininke – biol. m. k. Jūra Šlepetienė (Raišytė, 1974). Iki 1993-ųjų LHD pirmininkais buvo: prof. M. Babenskas (1958–1960 ir 1973–1983), vet. m. k. Gediminas Volskis (1961–1964), A. Medzevičius (1965–1972), akad. Vytautas Kontimavičius (1983–1993).

Pradiniame draugijos veiklos etape buvo kviečiami narių visuotiniai suvažiavimai, juose išklašomos ataskaitos, numatomas darbo planas ateinantiems 4–5 metams. Vėliau veikla buvo organizuojama kiek kitokiu principu: vietoje suvažiavimų imta organizuoti ataskaitines mokslines konferencijas. Plenariniuose posėdžiuose buvo išklašomos pirmininko ir valdybos narių ataskaitos, o antroje dalyje – skaitomi moksliniai pranešimai apie atliktus mokslinius tyrimus, svarbiausius

praktikoje nuveiktus darbus, išklausa informacija apie draugijos veiklos planus. Tokia darbo organizacija sudarė galimybę sėkmingiau keistis darbo patirtimi, geriau konsoliduoti parazitologų pajėgas. Be to, išsamiau susipažinus su skirtingose organizacijose vykdomais parazitologijos tyrimais, išvengta darbų dubliavimo. Suvažiavimų metu buvo teikiamos konsultacijos, vyko diskusijos. Draugijos narių skaičius skirtingais metais svyravo tarp 40–45, o per 20 metų išaugo iki 70-ties. Nors organizacija nebuvo labai gausi, bet pasižymėjo aktyvumu ir nuveiktais darbais. Kasmet buvo rengiamos mokslinės ir praktinės-gamybinės konferencijos įvairiuose respublikos regionuose (per metus iki 10–12), teikiamos konsultacijos, skelbiami moksliniai ir mokslo populiarinimo straipsniai, intensyviai dirbama su kandidatines disertacijas rengiančiais neetatiniiais moksliniais darbuotojais, organizuojami kvalifikacijos kėlimo kursai ir kt. (2 pav.). Gerėjo ryšiai su užsienio mokslininkais. 1971 m. Pirmajame Europos parazitologų kongrese Prancūzijoje, Renne mieste, dalyvavo trys atstovai iš Lietuvos: prof. M. Babenskas, A. Medzevičius ir biol. m. k. Valerija Kisilienė. 1974 m. Miunchene įvyko Trečiasis tarptautinis parazitologų kongresas. Dvidešimties Tarybų Sąjungos parazitologų dele-

gacijoje buvo du Lietuvos atstovai – M. Babenskas ir A. Medzevičius. Ryšiams stiprėjant, tokios išvykos tapo dažnesnės. Draugijos kvietimu užsienio mokslininkai lankydavosi Lietuvoje (3 pav.).

Apie LHD veiklą 1966–1971 m. kasmet buvo informuojama leidinyje *Lietuvos Mokslų Akademijos darbai. Serija C*: čia skelbtos draugijos sekretorių J. Kazlausko ir D. Raišytės parengtos ataskaitos. Skelbiant draugijos narių mokslinius darbus ir populiarinant jos veiklą, ypač reikšmingą vaidmenį suvaidino Parazitologijos laboratorijos kartu su LHD 1958 m. įsteigtas tęstinis leidinys *Acta parasitologica Lituanica* (iki 1993 m. išėjo 24 tomiai). Pažymėtina, kad buvo leidžiami ne tik moksliniai leidiniai, bet ir gamybininkams skirtos praktinio pobūdžio brošiūros, metodinių nurodymų rinkiniai. Taip naujausios žinios pasiekdavo parazitologus praktikus.

Reikšmingu įvykiu draugijos gyvenime tapo nuo 1957 m. pradėtos organizuoti Pabaltijo parazitologų mokslinės-koordinacinės konferencijos, rengiamos kas 3–4 metai vis kitoje Pabaltijo respublikoje. Lietuvoje, Vilniuje, surengtos kelios: 1957, 1964, 1973, 1982 ir paskutinė – 1992 metais. Išleista kiekvienos iš minėtų konferencijų darbų medžiaga. Šių konferencijų programos, darbas

2 pav. Parazitologijos laboratorijos mokslo darbuotojai su rajono veterinarijos specialistais 1958 m. Ignalinoje po Lietuvos helmintologų draugijos surengto praktinio seminaro. I eilė: S. Biziulevičius, L. Musteikaitė, J. Pagirys, J. Kazlauskas, M. Babenskas, už jo – B. Kadytė, rajono vyr. vet. gydytojas S. Juodelis, M. Rauckis, V. Povilaitis

3 pav. Lietuvos protozoologų draugijos pirmininkas S. Biziulevičius, LPD sekretorė T. Arnastauskienė (kairėje), Lietuvos helmintologų draugijos pirmininkas M. Babenskas, LPD narė L. Gaidamavičienė (dešinėje) su svečiais – mokslininkais iš Kanados – prof. J. Tanneriu ir A. Ciplinskaite-Tanner (viduryje) po susitikimo su parazitologų draugijų nariais Verkiuose (1976)

sekcijose, priimti nutarimai, dalyvių skaičius ir kontingentas išsamiai aprašyti apžvalginame straipsnyje (Arnastauskienė, Jakimavičius, 2000), todėl plačiau ties šiuo klausimu neapsistosisime.

Sparčiai besivystant helmintologiniams tyrimams, mažiau dėmesio buvo skiriama teoriniu ir praktiniu požiūriu svarbiai parazitinių organizmų – pirmuonių (pagal dabartinę klasifikaciją – protistų) grupei. Ypač tai pasakytina apie žemės ūkio gyvulių ir laukinių gyvūnų pirmuonis ir jų sukeliamas ligas. Nors, vadovaujant P. B. Šivickiui, jau buvo apgintos kelios disertacijos, skirtos pirmuonių tyrimams (vet. m. k. Balys Balčiūnas, 1956; biol. m. k. Vytautas Povilaitis, 1958), ir gana sėkmingai dirbo medicinos ir veterinarijos gydytojai praktikai, tačiau specialistų išsibarstymas po įvairias mokslo ir mokymo bei gamybinės organizacijas apsunkino protozoologija besidominčių ar šioje srityje dirbančių asmenų bendradarbiavimą.

Rimtu protozoologų būrimosi ir struktūrinio persitvarkymo pavyzdžiu buvo 1961 m. įkurta Tarptautinė protozoologų draugija, kuri ėmėsi aktyvios veiklos. 1961 m. Prahoje įvyko pirmasis pasaulinis šios draugijos kongresas. 1965 m. toks kongresas surengtas Londone. Buvo leidžiami protozoologijos klausimams skirti tarptautiniai žurnalai: *Archiv für Protistenkunde* (1902), *The*

Journal of Protozoology (1954), *Acta Protozoologica* (1963), *European Journal of Protistology* (1964). Pagyvėjo protozoologų veikla ir Tarybų Sąjungoje. 1968 m. Leningrade buvo sukvietas steigiamasis Visasąjunginės protozoologų draugijos (VPD) suvažiavimas. Lietuvai jame atstovavo tuometis Parazitologijos laboratorijos vadovas A. Medzevičius ir biol. m. k. Tamara Arnastauskienė. Išrinktas draugijos prezidiumas ir jos prezidentas (vėliau – TSRS MA (Rusijos MA) narys koresp.) prof. Jurijus Polianskis, vadovavęs VPD iki 1993 metų. Jau 1969 m. ši draugija Leningrade surengė Trečiąją tarptautinę protozoologų suvažiavimą – kongresą. Tarybų Sąjungoje tai buvo pirmasis tokio masto tarptautinis protozoologų renginys. Jame dalyvavo septyni Lietuvos atstovai: med. m. dr. S. Biziulevičius, doc. Sabina Gecevičiūtė, T. Arnastauskienė, Gražina Montvilaitė-Kovienė, Aldona Rainytė-Audinienė, Č. Lenkauskaitė, med. m. dr. Povilas Čibiras.

Visi šie įvykiai, taip pat išaugęs laboratorijoje mokslininkų protozoologų skaičius davė pagrindą struktūriniams Parazitologijos laboratorijos pertvarkymams. 1969 m. LMA Zoologijos ir parazitologijos institute buvo įkurta Protozoologijos ir antropozooparazitologijos laboratorija, suformuota perskyrus Parazitologijos laboratoriją į du

padalinius. Laboratorijos vadovu paskirtas med. m. dr. (nuo 1971 m. – prof.) S. Biziulevičius. Antrasis padalinys pavadintas Helmintologijos laboratorija. 1973 m., minint P. B. Šivickio 90-ąsias gimimo metines, Lietuvos MA Prezidiumo 1972 04 05 nutarimu Nr. 81 (šis nutarimas 1973 10 26 buvo patvirtintas LKP CK ir Lietuvos TSR Ministrų Tarybos nutarimu Nr. 382) jai suteiktas P. B. Šivickio vardas. Šios laboratorijos vadovu paskirtas A. Medzevičius (Arnastauskienė ir kt., 2012). Po šių struktūrinių pertvarkymų buvo daugiau galimybių aktyviau burti protozoologija besidominčius mokslininkus ir praktikus apie besiformuojantį naują protozoologinių tyrimų centrą. Į laboratoriją atėjo dirbti disertacijas apgynę protozoologai (V. Povilaitis, T. Arnastauskienė, biol. m. k. **Algirdas Liepinis**). **Netrukus šioje laboratorijoje** buvo parengtos ir sėkmingai apgintos pirmosios disertacijos protozoologijos tematika (A. Rainytė, 1969; G. Kovienė, 1971 ir kt.). Dar 1969 m. pradžioje prie Protozoologijos ir antropozoparazitologijos laboratorijos jos vadovo S. Biziulevičiaus iniciatyva, aktyviai remiant neseniai susikūrusios VPD prezidentui prof. J. I. Polianskiui, buvo įsteigta Lietuvos protozoologų draugija (LPD; VPD skyrius). Jos įsteigimas patvirtintas Lietuvos MA Prezidiumo 1969 m. balandžio 25 d. nutarimu Nr. 149. Steigiamajame susirinkime dalyvavo 21 narys, iš jų 14 medicinos, keturi veterinarijos gydytojai, trys biologai. Buvo išrinkta draugijos valdyba: pirmininkas S. Biziulevičius, pavaduotoja Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto doc. S. Gecevičiūtė, sekretorė T. Arnastauskienė, išdininkė G. Kovienė. 1986 m. prof. S. Biziulevičius išrinktas dar ir VPD viceprezidentu. S. Biziulevičius LPD vadovavo daugiau nei 20 metų; 1992–1993 m. jos vadovu buvo biol. m. k. Gediminas Valkiūnas. LPD sekretore nuo 1986 iki 1993 m. buvo biol. m. k. Jadvyga Grikenienė, išdininku – Stanislas Vidtmannas. Pagrindiniai draugijos uždaviniai: aktyviai plėtoti visas protozoologijos mokslo šakas Lietuvoje, padėti draugijos nariams kelti kvalifikaciją, populiarinti ir propaguoti naujausius protozoologijos mokslo pasiekimus, teikti metodinę pagalbą gerinant protozoologijos klausimų dėstymą vidurinėse ir aukštosiose mokyklose, palaikyti dalykinius ryšius su kitų kraštų protozoologais ir kt.

Per porą metų draugijos narių skaičius išaugo iki 32. Tai buvo įvairių organizacijų (VU, Vilniaus

pedagoginio instituto, LMA Botanikos bei Zoologijos ir parazitologijos institutų, Respublikinės ir Vilniaus miesto sanitarijos ir epidemiologijos stočių, Vilniaus infekcinės klinikinės ligoninės ir kt.) atstovai, besidomintys ne tik parazitiniiais, bet ir laisvai gamtoje gyvenančiais pirmuonimis. Ypač aktyviai veikė Kauno medicinos instituto dėstytojai, klinicistai prof. Stefanija Gruodytė, doc. Salomėja Stankaitytė, doc. Alvydas Laiškonis, prof. Vitalija Bagdonienė ir kt. Negausi narių skaičiumi draugija atliko didelį ir reikšmingą darbą, ypač mokslo populiarinimo srityje. Kas ketvirtį kviečiamuose narių susirinkimuose praktikuota išklausti mokslinį pranešimą ir visą posėdį paskirti gvildentos problemos aptarimui. Kartu buvo įpareigojama pranešėją, diskusijos dalyvius parengti spaudai straipsnį aptartąja tema, supažindinti platesnius visuomenės sluoksnius su mokslo naujienomis. Pažymėtina, kad daugelis LPD organizuotų susirinkimų vykdavo kartu su LHD, Lietuvos pediatrių, Lietuvos infekcionistų, „Žinijos“ ir kitomis mokslo draugijomis. Apie LPD darbus rašyta valdybos sekretorės T. Arnastauskienės parengtose ataskaitose, kurios buvo skelbiamos rinkinyje *Lietuvos Mokslų Akademijos darbai, Serija C* (1969–1971), tęstiniame leidinyje *Acta parasitologica Lituanica* (1970–1993), mokslo ir populiariuose medicinos bei veterinarijos žurnaluose (Biziulevičius, Arnastauskienė, 1976).

Jau pirmaisiais įsikūrimo metais LPD buvo patikėta drauge su Protozoologijos ir antropozoparazitologijos laboratorija suorganizuoti Visasąjunginę konferenciją trichineliozės problemai aptarti. Ši visame pasaulyje išplitusi helmintozė neretai buvo aptinkama ir Lietuvoje. Trichineliozės paplitimą, jos diagnostikos ypatumus Lietuvoje tyrė LMA Zoologijos ir parazitologijos instituto mokslininkai parazitologai J. Kazlauskas, biol. m. k. Laimutė Musteikaitė, vet. m. k. Vytautas Stankevičius, S. Biziulevičius, med. m. k. Birutė Šimkūnienė, biol. m. k. Jaunė Senutaitė, VU Medicinos fakulteto dėstytojai infekcionistai, Kauno medicinos instituto, Lietuvos veterinarijos instituto darbuotojai ir kt. Buvo nustatyti gamtiniai ir sinantropiniai trichineliozės židiniai, užregistruoti žmonių trichineliozės atvejai net su letaline baigtimi. Šie faktai patvirtino, kad trichineliozės problema Lietuvai yra aktuali. Pirmoji sąjunginė konferencija trichineliozės problemai aptarti įvyko Vilniuje 1972 m. gegužės mėnesį.

Dalyvavo 130 mokslo ir praktikos medicinos, veterinarijos darbuotojų, biologų, 63-jų įvairių įstaigų bei organizacijų atstovai. Sulaukta svečių iš Čekoslovakijos, Bulgarijos, Lenkijos, Rumunijos. Konferenciją atidarė ir sveikinimo kalbą pasakė Lietuvos MA prezidentas akad. Juozas Matulis. Tuo buvo pabrėžta gvildenamos temos ir pačios konferencijos svarba ir aktualumas mūsų šaliai. Perskaityta per 40 pranešimų. Apžvalginius pranešimus perskaitė TSRS Sveikatos apsaugos ir Žemės ūkio ministerijų atsakingi darbuotojai. Konferencijos darbas vyko keturiose sekcijose. Aptarti trichineliozės epidemiologijos-epizootologijos, trichinelų morfologijos ir biologijos klausimai, ligos patogenezės, klinikos ypatumai, gydymas, daug dėmesio skirta naujausiems ligos diagnostikos metodams.

Po sėkmingo šios konferencijos darbo Lietuvos parazitologams pavesta suorganizuoti antrąją, o vėliau – ir trečiąją trichineliozės klausimams aptarti skirtas konferencijas. Antroji įvyko Vilniuje 1976 m. gegužės mėnesį. Dalyvavo per 140 dalyvių iš 8 sąjunginių respublikų. Perskaityta 60 pranešimų, veikė 6 sekcijos. Darbas vyko labai aktyviai. Iškelta daug vertingų pasiūlymų padėčiai gerinti, numatytos pagrindinės darbo kryptys artimiausiais metais.

Trečioji sąjunginė mokslinė konferencija trichineliozės klausimu įvyko Kaune 1981 m. birželio mėnesį. Dalyvavo apie 100 dalyvių. Daugiausia dėmesio skirta trichineliozės situacijai sąjunginėse respublikose aptarti ir tikslesnių diagnostikos metodų žmonių trichineliozei išaiškinti paieškomis. Aptarti trichineliozės gydymui siūlomi naujausi medikamentai, jų taikymo ypatumai. Vėliau tokios konferencijos buvo organizuojamos kitose sąjunginėse respublikose – Armėnijoje, Rusijoje, o jose pranešimus skaitė ir Lietuvos atstovai.

Nuo pirmųjų gyvavimo metų labai aktyviai reiškėsi ir VPD Centrinė taryba. Jau 1971 m. Baku mieste (Azerbaidžanas) buvo sukvietas pirmasis VPD suvažiavimas. Jame dalyvavo 13-os draugijos skyrių atstovai. Perskaityta 190 pranešimų, tarp jų ir penkių Lietuvos delegatų – S. Biziulevičiaus, S. Gecevičiūtės, biol. m. k. Eduardo Rauckio, T. Arnastauskienės ir biol. m. k. Benediktos Kadytės pranešimai. Antrasis VPD suvažiavimas įvyko 1976 m. Kijeve. Dalyvavo 18-os draugijos skyrių atstovai. Perskaityta daugiau kaip

150 pranešimų, tarp jų ir Lietuvos protozoologų S. Biziulevičiaus, biol. m. k. Stasės Mažeikaitės, S. Gecevičiūtės, T. Arnastauskienės ir E. Rauckio pranešimai.

Sutvirtėjusiai LPD pavedama suorganizuoti VPD Centrinės tarybos posėdį. Tokie posėdžiai vykdavo kasmet vis kitoje sąjunginėje respublikoje, kurioje veikė VPD skyrius. Posėdis įvyko Vilniuje 1975 m. gegužės mėnesį. Dalyvavo 60 dalyvių, iš jų – 33 Centrinės tarybos nariai: draugijos prezidentas J. I. Polianskis, žymūs protozoologai profesoriai Ksenija Suchanova, Tamar Beyer, Mstislavas Krylovas, Galina Štein (visi iš Leningrado), Natalija Duchanina (Maskva), Aleksandras Markevičius (Kijevas), Romanas Čebotariovas (Minskas), Juri Teras (Talinas), Isaakas Drobinskis (Kišiniovas), Arutyunas Karapetyanas (Jerevanas), Serikchanas Svanbajevs (Almata) ir kt. Išklaustytos draugijos skyrių pirmininkų ataskaitos, pasidalyta patirtimi organizuojant skyrių darbą, konferencijas, telkiant naujus narius. Apie Lietuvos protozoologų darbus kalbėjo skyriaus pirmininkas S. Biziulevičius. Vienas svarbiausių pasitarime keltų klausimų – būtinybė įsteigti draugijos žurnalą, skirtą protozoologijos problemoms ir skyrių veiklai nušviesti (Arnastauskienė, 1977). Netrukus toks leidinys („Protozoologija“, rusų k.) buvo įsteigtas. Per gyvavimo laikotarpį (1976–1993) buvo išleista 14 teminių leidinių (straipsnių rinkinių), skirtų įvairiems pirmuonių tyrimų klausimams.

1979 m. Lietuvos protozoologai Vilniuje suorganizavo simpoziumą žarnyno pirmuonių problemoms aptarti. Perskaityti 32 pranešimai žarnyno pirmuonių sistematikos, rūšių įvairovės, morfologijos, ekologijos, citochemijos, epidemiologijos ir kitais klausimais. Pranešimus skaitė 10 Lietuvos atstovų, daugiausia – medikai. 1982 m. buvo išleistas straipsnių rinkinys „Žarnyno pirmuonys“ (Vilnius, rusų k.), kuriame paskelbta šio simpoziumo medžiaga.

Vienas stambiausių renginių, kurį teko organizuoti LPD drauge su LMA Zoologijos ir parazitologijos instituto Protozoologijos laboratorija, buvo trečiasis VPD suvažiavimas. Jis vyko Vilniuje, dabartiniuose prezidentūros rūmuose, 1982 m. rugsėjo 21–24 d. Dalyvavo apie 400 dalyvių. Surengti du plenariniai posėdžiai, dirbo 12 sekcijų. Daug dėmesio skirta stendiniams pranešimams, kurių būta apie 150. Iš viso išklaustyta

apie 300 pranešimų. Suvažiavime dalyvavo visų sąjunginių respublikų atstovai, VPD skyrių pirmininkai, draugijos prezidentas J. I. Polianskis, Centrinės tarybos nariai, užsienio svečiai, Lietuvos Sveikatos apsaugos, Žemės ūkio, Mėsos ir pieno pramonės ministerijų vadovai, kiti atsakingi darbuotojai. Lietuvos protozoologai perskaitė 16 mokslinių pranešimų. 1982 m. išleistas leidinys „Šiuolaikinės protozoologijos problemos“ (Vilnius, rusų k.), skirtas šiam suvažiavimui. Jame atspausdinta apie 400 pranešimų tezių. Suvažiavimo dalyviams buvo surengta ekskursija į Lietuvos pajūrį ir Neringą, keliauta vaizdingu panemunės keliu nuo Kauno iki Nemuno deltos, pakeliui aplankant pilis ir piliakalnius.

LPD atstovai aktyviai dalyvavo ir dviejuose paskutiniuose (ketvirtajame ir penktajame) VPD suvažiavimuose, kurie vyko 1987 m. vasario mėn. Leningrade (Rusija) ir 1992 m. **rugšėjo mėn.** Vitebske (Baltarusija). Šių suvažiavimų medžiaga paskelbta leidinyje „Dabartinės protozoologijos problemos“ (Leningradas, 1987, rusų k.) ir žurnale „Citologija“ (Leningradas, 1992, rusų k.).

Jau minėjome, kad abi Lietuvos parazitologų draugijos kartu organizavo nemažai įvairių priemonių. Draugijų nariai parengė daug straipsnių apie protistus ir helmintus lietuviškoms enciklopedijoms. Vesti kursai VU Gydytojų tobulinimosi fakulteto klausytojams, organizuotos mokslinės-gamybinės konferencijos, kuriose aptarti tiek protozoologams, tiek helmintologams aktualūs klausimai. Viena tokių konferencijų – „Pirmoji ekologinės parazitologijos mokykla“ – buvo suorganizuota akad. V. Kontrimavičiaus iniciatyva 1983 m. **Palangoje. Joje dalyvavo Pabaltijo respublikų helmintologai, protozoologai, ichtioparazitologai ir arachnoentomologai, žymūs mokslininkai iš Maskvos, Leningrado, Užkaukazės respublikų.** Buvo pakviesti Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojai ir gamybinių organizacijų atstovai. Šis renginys buvo kitokio pobūdžio nei iki tol organizuotos konferencijos. Čia buvo perskaityti apžvalginiai bei teorinės parazitologijos problemas gvildinantys pranešimai, ypač daug dėmesio skirta ekologijos, parazitų populiacijų savireguliacijos, tarpusavio sąveikos ir kt. probleminiams klausimams, diskusiniams pasisakymams.

Paaikškėjo, kad yra labai daug bendrabiologinių problemų, kad daugelis klausimų aktualūs tiek protozoologams, tiek helmintologams, todėl tiks-

linga būtų turėti vieną bendrą parazitologų draugiją. Tokius klausimus nuolat kėlė ir naujų minčių į LHD veiklą įnešė energingas ir iniciatyvus, dirbti į Lietuvą sugrįžęs žymus parazitologas, sąjunginės akademijos narys korespondentas (1970) V. Kontrimavičius. 1980 m. jis buvo išrinktas LMA tikruoju nariu akademiku, 1982 m. paskirtas vadovauti P. B. Šivickio helmintologijos laboratorijai. Netrukus jis išrinktas LHD pirmininku, o 1984 m. – LMA Zoologijos ir parazitologijos instituto direktoriumi.

Aptariamuoju laikotarpiu Tarybų Sąjungoje veikė VHD, VPD, Visasąjunginė entomologų draugija, kurioje funkcionavo parazitinius vabzdžius, voragyvius tyrinėjančių mokslininkų – arachnoentomologų – sekcija. V. Kontrimavičius iškėlė mintį sujungti visų specialybių parazitologus ir įkurti vieną stiprią Visasąjunginę parazitologų draugiją. Jis ėmėsi pirmųjų konkrečių žingsnių šiai idėjai įgyvendinti. Dar 1984–1985 m. su draugijų sujungimo idėja buvo supažindinti žymiausi TSRS mokslo visuomenės atstovai parazitologai. Sulaukus ne vieno jų pritarimo, V. Kontrimavičiaus iniciatyva, talkinant LHD ir LPD atstovams parazitologams T. Arnastauskienei ir biol. m. k. Birutei Vosylytei, 1985 m. Maskvoje buvo sukviesta trijų visasąjunginių mokslų akademijų (TSRS MA, TSRS LŽŪMA, TSRS MMA) atitinkamų padalinių bei TSRS Žemės ūkio ministerijos Visasąjunginio K. I. Skriabino helmintologijos instituto atstovų sesija, kuri įvyko Maskvos Botanikos sodo administracinio pastato posėdžių salėje. Dalyvavo daug žymių mokslininkų, susidomėjimas keliamu klausimu buvo didelis. Pagrindinį pranešimą perskaitė V. Kontrimavičius. Sulaukta nemažai pasisakymų, pritariančių vienos bendros parazitologų draugijos įkūrimo idėjai ir Tarybų Sąjungoje egzistavusių parazitologinio profilio mokslo draugijų susijungimui. Preliminariai kalbėta ir apie tokios draugijos struktūrą bei valdymo organus. Kategoriskai prieš draugijų jungimąsi pasisakė VPD atstovavusi prof. Nadežda Stepanova (Visasąjunginis eksperimentinės veterinarijos institutas, Maskva). Išklausius nuomones, nutarta draugijų jungimosi klausimą kuriam laikui atidėti ir aptarti jį atskirai su VPD atstovais, bet minties sujungti visų sričių parazitologų pajėgas ir taip sutvirtinti draugiją neatsisakyta.

Svarbūs įvykiai valstybių gyvenime reikšmingai pakoregavo Tarybų Sąjungos institucijų veiklą.

Todėl, Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir pasikeitus aplinkybėms, planuojant draugijų jungimąsi buvo nueita kitu keliu.

1992 m. pabaigoje Vilniuje įvyko XII Baltijos parazitologų konferencija, kurioje dalyvavo Lietuvos, Latvijos, Estijos parazitologai, svečiai iš Kaliningrado (Rusija), Danijos (medžiaga paskelbta žurnale *Biologija*, 1993). Svečias iš Danijos žymus parazitologas prof. Peteris Nansenas (Danijos eksperimentinės parazitologijos centras) pasiūlė susiburti Baltijos šalių parazitologams ir įkurti Baltijos parazitologų draugiją (Larsen ir kt., 2005). Konferencijos dalyviai aktyviai palaikė šį siūlymą. Buvo sudaryta iniciatyvinė draugijos steigėjų grupė, kuriai vadovavo akad. V. Kontrimavičius. Imtasi konkretaus organizacinio darbo ir 1993 m. buvo įkurta Baltijos parazitologų draugija (BPD; *Baltic Society for Parasitology* – BSP) (Arnastauskienė, 1994). Į draugiją įstojo 35 asmenys. Patvirtintuose BPD įstatuose nurodoma, kad draugijos tikslas – skatinti mokslinius tyrimus, aktyvinti švietėjišką darbą parazitologijos srityje, vienyti Baltijos šalių parazitologus. Pabrėžiama, kad draugijos skyriai gali būti įkurti bet kurioje šalyje, o jos nariu gali tapti bet kuris asmuo, besidomintis parazitologija. Steigiamasis susirinkimas išrinko septynių asmenų BPD valdybą. BPD prezidentu išrinktas V. Kontrimavičius, viceprezidente – prof. Liudmila Viksna (Latvija), sekretore – T. Arnastauskienė, išdininku – dr. Virmantas Stunžėnas, valdybos nariais – prof. Ona Kublickienė, prof. Vyngandas Paulikas, dr. G. Valkiūnas (visi iš Lietuvos). 1994 m. sausio 24 d. BPD oficialiai įregistruota kaip visuomeninė nepelno mokslinė organizacija. Draugijos gretos sparčiai augo: 1995 m. išleistame informaciniame leidinyje (*Baltic...*, 1995) nurodoma, kad jos narių sąraše įregistruoti 102 asmenys iš 11 šalių (Lietuvos, Latvijos, Estijos, Jungtinės Karalystės, Suomijos, Islandijos, Danijos, Lenkijos, Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos). Nuo 1994 m. BPD – Europos parazitologų federacijos (*European Federation of Parasitologists*) ir Pasaulio parazitologų federacijos (*World Federation of Parasitologists*) narė. 2000 m. buvo patikslinti BPD įstatai, įvyko pasikeitimų draugijos valdyboje: prezidentas V. Kontrimavičius, viceprezidentai habil. dr. G. Valkiūnas ir prof. Toivo Jarvis (Estija), sekretorė dr. Romualda Petkevičiūtė, išdininkas V. Stunžėnas, nariai O. Kublickienė (visi

pastarieji – iš Lietuvos) ir doc. Karlis Vismanis (Latvija). Patikslinus sąrašus, narių skaičius sumažėjo iki 90, bet prasiplėtė šalių geografija – įstojo vienas narys iš Norvegijos (*Baltic...*, 2000).

Reikia pažymėti, kad 1996 m. gegužės 30 d. Vilniaus miesto savivaldybėje buvo įregistruota Lietuvos parazitologų sąjunga, prezidentas – prof. A. Vyšniauskas (<http://www.infokatalogas.lt/lietuvos-parazitologu-sajunga-191797642/>, <http://ziburys.prienai.lm.lt/main/view/refId-126/>), tačiau jokių duomenų apie kokią nors šios sąjungos veiklą, jos narius, publikacijas rasti nepavyko.

Pirmasis renginys, kurį suorganizavo naujai įsikūrusi BPD, buvo Baltijos ir Skandinavijos (*Scandinavian Society for Parasitology* – SSP) parazitologų draugijų simpoziumas „Parazitinės zoonozės ir parazitų ekologija“, surengtas Vilniuje 1994 m. rugsėjo 7–8 d. ir skirtas pavojingiausioms parazitinėms zoonozėms ir aktualiausiems parazitų ekologijos klausimams aptarti. Prie simpoziumo organizavimo prisidėjo LMA, Ekologijos institutas, Danijos parazitologų draugija ir Danijos parazitinių zoonozų centras. Didelį darbą, organizuojant šį renginį, atliko organizacinio komiteto nariai iš Lietuvos (V. Kontrimavičius, B. Vosylytė, G. Valkiūnas) ir iš Skandinavijos (P. Nansenas, Ph. Dr. Christianas M. Kapelis). Dalyvavo 110 parazitologų iš 14 šalių: Lietuvos – 53, Danijos – 17, Lenkijos ir Rusijos – po 6, Estijos ir Švedijos – po 5, Latvijos ir Norvegijos – po 4, Jungtinės Karalystės, Baltarusijos, Italijos ir Suomijos – po 2, JAV ir Olandijos – po 1. Simpoziumo programa buvo tokia: vienas plenarinis posėdis, kuriame užsakytus pranešimus perskaitė penki kviestiniai svečiai, o toliau – darbas 8 sekcijose, 28 stendiniai pranešimai bei du specializuoti seminarai – „Parazitai ekosistemoje“ (vadovas V. Kontrimavičius) ir „Parazitinės zoonozės, plintančios per maisto produktus“ (vadovas P. Nansenas, Danija). Po konferencijos suorganizuotos ekskursijos į Kauną, Rumšiškės, Trakus, Lietuvos etnografijos muziejų. Simpoziumo medžiaga paskelbta leidinyje (*Bulletin...*, 1995), o informacija apie simpoziumą – straipsniuose (Arnastauskienė, Jakimavičius, 1995; Arnastauskienė ir kt., 1995). Šis simpoziumas, jo nutarimai tapo pirmuoju rimtu žingsniu glaudaus Lietuvos ir Skandinavijos šalių parazitologų bendradarbiavimo. Toliau tvirtėdami tie ryšiai kreipė link bendros Skandinavijos-Baltijos parazitologų draugijos steigimo.

Nepriklausomoje Lietuvoje atsivėrė naujos galimybės kviešti žymius parazitologus iš viso pasaulio dalyvauti moksliniuose renginiuose, tačiau BPD finansinės galimybės buvo ribotos. G. Valkiūnas parengė projektą, kurį 1998 m. parėmė Šiaurės šalių mokslinio ugdymo akademija (*Nordic Academy for Research Education* – NorFA), skirdama daugiau kaip 80 tūkstančių Norvegijos kronų mokslinio simpoziumo organizavimui Vilniuje. Tai buvo pirmas atvejis Lietuvos mokslo draugijų istorijoje, kai tarptautiniai fondai ženkliai parėmė draugijos veiklą. Tai suteikė galimybę 1998 m. birželio 26–27 d. Vilniuje, LMA, surengti antrą Baltijos ir Skandinavijos parazitologų draugijų simpoziumą „Paukščių ir jų parazitų sąveikos ekologija“. Jame dalyvavo Lietuvos, Islandijos, Norvegijos, Švedijos, Danijos, Jungtinės Karalystės, Australijos, JAV, Nyderlandų ir kt. šalių mokslininkai (*Bulletin...*, 1998), tarp jų kviestiniai pranešėjai – pasaulinio lygio parazitologai iš JK ir Norvegijos. Itin susidomėta profesorių Clive'o R. Kennedy (JK), Richardo Ashfordo (JK), Arne'o Skorpingo (Norvegija), habil. dr. G. Valkiūno ir kt. pranešimais. Simpoziume aktyviai dalyvavo LMA Ekologijos, Biochemijos institutų, VU ir kitų organizacijų mokslininkai. Apibendrinamas šio renginio ir jame gvildentų klausimų svarbą BPD prezidentas V. Kontrimavičius pažymėjo: reikia siekti, kad ekologinė sąveika gamtoje, jos ypatumai taptų svarbia spręstina problema, kad dar ne iki galo išnagrinėta parazitų kaip populiacijų reguliatoriaus reikšmė. Pabrėžta, kad tokios turėtų būti svarbiausios būsimų tyrimų kryptys. Apie šį renginį buvo pateikta informacija periodinėje spaudoje (*Mokslo Lietuva*, 1998).

Stiprėjant Baltijos regiono šalių parazitologų bendradarbiavimui, 2000 m. liepos 1–7 d. Sankt Peterburge Rusijos (*Russian Parasitological Society*) ir Skandinavijos parazitologų draugijos surengė bendrą simpoziumą „Ekologinė parazitologija tūkstantmečių sandūroje“ (*Ecological parasitology on the turn of millenium*), kuriame dalyvavo 111 mokslininkų iš 25 šalių. Pranešimus pristatė ir 11 Lietuvos parazitologų, taip pat kolegos iš Estijos ir Latvijos. G. Valkiūnas buvo vienas iš mokslinio organizacinio komiteto narių (*Bulletin...*, 2000). Skandinavijos kolegos skaitė pranešimus ir aktyviai dalyvavo rengiant mokslinius simpoziumus Baltijos šalių regione, padėjo gauti lėšų jiems surengti. Taip palaipsniui sustiprėjo gerai Europoje žinomos Skandinavijos parazitologų draugijos ir jaunos

Baltijos parazitologų draugijos ryšiai. Kadangi Baltijos ir Skandinavijos šalys susiduria su panašiomis parazitologijos problemomis, aptarti ir spręsti jas kartu yra produktyviau ir įdomiau. 2001 m. spalio 4–7 d. Karolinska institute Stokholme (Švedija) įvykusiame 20-ajame SPD simpoziume G. Valkiūnas pateikė šios draugijos Generalinei asamblėjai BPD siūlymą susijungti į Skandinavijos-Baltijos parazitologų draugiją. Siūlymas buvo teigiamai sutiktas ir, remiantis šios draugijos Statutu, viešai paskelbtas SPD nariams aptarti. Taip prasidėjo šių draugijų jungimosi derybos.

2003 m. birželio 12–15 d. Bergene (Norvegija) vyko 21-asis Skandinavijos parazitologų draugijos simpoziumas. Jame dalyvavo BPD atstovai iš Lietuvos: V. Kontrimavičius, G. Valkiūnas, R. Petkevičiūtė, dr. Tatjana Ježova, Rasa Binkienė, Audronė Marcinkutė. Aptarta nemažai parazitologams aktualių problemų, kurios yra bendros tiek Skandinavijos šalims, tiek ir Lietuvai. Svarbiu įvykiu tapo tai, kad šiame simpoziume SPD Generalinė asamblėja priėmė ilgai lauktą sprendimą dėl Baltijos ir Skandinavijos parazitologų draugijų susijungimo į vieną – Skandinavijos-Baltijos parazitologų draugiją (SBPD; *Scandinavian-Baltic Society for Parasitology* – SBSP) (Valkiūnas, 2003). Generalinė asamblėja vienbalsiai pritarė šiam natūraliam procesui. „Dabar mes dirbsime kartu“, – sakė naujosios draugijos prezidentas islandas prof. Karlas Skirnissonas. Buvo suformuota SBPD valdyba: prezidentu išrinktas K. Skirnissonas (Islandija), viceprezidentu – G. Valkiūnas, sekretore – Ph. Dr. Charlotte Maddox-Hyttell (Danija), išdininke – Ph. Dr. Katja Pulkkinen (Suomija), valdybos nariais – R. Petkevičiūtė ir assoc. prof. Einaras Stromnesas (Norvegija) (4 pav.).

2005 m. gegužės 26–29 d. Vilniuje, LMA, įvyko pirmasis naujai susikūrusios SBPD simpoziumas. Pranešimų tezės paskelbtos leidinyje (*Bulletin...*, 2005). Tai buvo pirmasis bendras oficialiai 2003 m. susijungimą įteisinsius Skandinavijos ir Baltijos šalių parazitologų draugijų renginys. Šis simpoziumas buvo skirtas žymaus danų parazitologo, ilgamečio LMA užsienio nario prof. P. Nanseno (1938–1999) atminimui. Prof. P. Nansenas su savo bendradarbiais ne kartą lankėsi Lietuvoje, padėjo plėtoti Lietuvos parazitologų bendradarbiavimą su Danijos, kitų Skandinavijos šalių parazitologais, buvo vienas Baltijos ir Skandinavijos šalių parazitologų draugijų susijungimo iniciatorių, daug prisidėjo

4 pav. Pirmoji Skandinavijos-Baltijos parazitologų draugijos valdyba (iš kairės): narė R. Petkevičiūtė (Lietuva), sekretorė Ch. Maddox-Hyttell (Danija), prezidentas prof. K. Skirnissonas (Islandija), viceprezidentas G. Valkiūnas (Lietuva), išdininkė K. Pulkkinen (Suomija) ir narys E. Stromnesas (Norvegija) (Bergen, Norvegija, 2003 06)

prie bendrų parazitologinių renginių organizavimo, bendrų projektų rengimo ir pan. Simpoziume dalyvavo per 150 dalyvių iš Suomijos, Japonijos, Islandijos, Norvegijos, Švedijos, Estijos, Latvijos, Rusijos, Lietuvos. Darbas vyko trijose sekcijose. Pateikti 93 standiniai pranešimai. Išklausa per dešimtį aukštos kvalifikacijos specialistų bei ekspertų pranešimų. Simpoziumo tikslas – skatinti parazitologijos mokslo ir švietimo plėtrą Šiaurės, Baltijos ir kaimyninėse šalyse. Tai ypač aktualu jaunimui, nes dėl lėšų trūkumo ne visada pavyksta dalyvauti svarbiuose renginiuose užsienio šalyse, išgirsti žymių mokslininkų pasisakymus. Šis simpoziumas – svarbus praktinis indėlis stiprinant Baltijos ir Skandinavijos parazitologų ryšius, sudaręs galimybę plačiau ir giliau susipažinti su kaimyninėse šalyse vykdomais tyrimais, pasikonsultuoti su žymiais kitų šalių specialistais (Larsen ir kt., 2005; Valkiūnas, Olechnovičienė, 2005).

Antrasis SBPD simpoziumas įvyko 2007 m. rugpjūčio 30 – rugsėjo 1 d. Suomijoje, Rovaniemyje esančio Laplandijos universiteto Arkties centre (*Arctic Centre, University of Lapland Rovaniemi*) (*The 2nd Scandinavian-Baltic...*, 2007). Jame da-

lyvavo penki SBPD draugijos nariai iš Lietuvos (Jurijus Komisarovas, Asta Križanauskienė, Vaidas Palinauskas ir G. Valkiūnas – VU Ekologijos institutas; A. Marcinkutė – VU). Po dvejų metų, 2009 m. balandžio 16–18 d., Latvijos universitete Rygoje SBPD nariai buvo susirinkę į trečiąją draugijos simpoziumą (*The 3rd Symposium...*, 2009). Iš Lietuvos jo darbe dalyvavo šeši draugijos nariai (G. Valkiūnas, dr. A. Križanauskienė, V. Palinauskas, J. Griekienienė, Petras Prakas – VU Ekologijos institutas ir A. Marcinkutė – VU).

Ketvirtoji SBPD konferencija „Parazitai ir infekcinės ligos besikeičiančiame pasaulyje“ (*Parasites and infectious diseases in a changing world*) vyko 2011 m. birželio 19–22 d. Oslo universiteto Gamtos istorijos muziejuje (Norvegija) (Hahn, Fromm, 2011). Šioje konferencijoje Lietuvos parazitologams atstovavo šeši mokslininkai: A. Križanauskienė, R. Petkevičiūtė, dr. Gražina Stanevičiūtė, V. Stunžėnas ir P. Prakas (GTC Ekologijos institutas) bei dr. Rasa Aukštikalnienė (VU).

Penktoji SBPD konferencija vyko kartu su 8-uoju Europos tropinės medicinos ir tarptautinio sveikatingumo kongresu (*8th European*

Congress on Tropical Medicine and International Health & 5th Conference of the Scandinavian-Baltic Society for Parasitology) 2013 m. rugsėjo 10–13 d. Kopenhagoje (Danija). Šioje konferencijoje su pranešimais dalyvavo aštuoni Gamtos tyrimų centro P. B. Šivickio parazitologijos laboratorijos darbuotojai: A. Križanauskienė, dr. V. Palinauskas, G. Stanevičiūtė, V. Stunžėnas, Rita Kazlauskienė, Mikas Ilgūnas, dr. **Dimitaras Dimitrov** (stažuotojas iš Bulgarijos) ir dr. Olena Kudlai (stažuotoja iš Ukrainos) (*Tropical Medicine &...*, 2013; <http://sbsp.eu/>).

Pabaigoje pateikiame trumpą informaciją apie SBPD valdybą, kurios sudėtyje buvo ir Lietuvos parazitologai. Prezidentai: 2003–2005 – K. Skirnissonas (Islandija), 2005–2007 – Ch. Maddox-Hyttel (Danija), 2007–2009 – dr. Muza Kirjušina (Latvija), 2009–2011 – Ph. Dr. Juha Laakkonen (Suomija), 2011–2015 – Ph. Dr. Brianas Lassenas (Estija); viceprezidentai: 2003–2009 – G. Valčiūnas (Lietuva), 2009–2011 – M. Kirjušina, 2011–2015 – Ph. Dr. Jakobas Skovas (Danija);

sekretoriai: 2003–2005 – Ch. Maddox-Hyttel, 2005–2009 – prof. Johanas Höglundas (Švedija), 2009–2013 – Ph. Dr. Eva Ostermann Lind (Švedija), 2013–2015 – Ph. Dr. Ulrika Forshell (Švedija); išdininkai: 2003–2005 – Katja Pulkkinen (Suomija), 2005–2009 – dr. J. Komisarovas (Lietuva), 2009–2013 – Ph. Dr. Inger Sofie Hamnes (Norvegija), A. Križanauskienė (atsakinga išdininkė Baltijos šalims; 2013–2015 m. šias pareigas vykdė V. Palinauskas), Ph. Dr. Pikka Jokelainen (Suomija) (5 pav.). Pirmoje SBPD valdyboje, išrinktoje 2003 m., jos nare buvo R. Petkevičiūtė, o dabartinėje (2013–2015) – dr. Gunita Deksnė (Latvija). SBPD garbės nariais yra išrinkti du Lietuvos parazitologai: akad. V. Kontrimavičius (2005) ir dr. Svetlana Bondarenko (2013). 2014 m. duomenimis, SBPD narių sąrašas buvo 18 Lietuvos parazitologų.

2013 m. rugpjūčio 7–11 d. Vilniuje įvyko tarptautinė konferencija „Maliariniai parazitai ir kitos jiems giminingos hemosporidijos laukinėje gamtoje“ (*Malaria and Related Haemosporidian*

5 pav. Skandinavijos-Baltijos parazitologų draugijos valdybos nariai kartu su buvusiais prezidentais. Sėdi (iš kairės): sekretorė E. Ostermann Lind (Švedija), atsakinga išdininkė Baltijos šalims A. Križanauskienė, išdininkų vadovė I. S. Hamnes (Norvegija) ir 2003–2005 m. SBPD prezidentas K. Skirnissonas; stovi (iš kairės): viceprezidentas J. Skovas (Danija), prezidentas B. Lassenas (Estija) ir 2009–2011 m. prezidentas J. Laakkonenas (Suomija) (Oslas, Norvegija, 2011 06)

Parasites of Wildlife), skirta profesoriaus Percy'io Cyrilo C. Garnhamo atminimui. Konferenciją organizavo Lietuvos parazitologai SBPD nariai (informacija pateikta <http://sbsp.eu/>; <http://www.lrytas.lt/-13759438771375150444-pasaulinės-mokslų-žvaigždės-vilniuje-kalbės-apie-maliariją.htm#UxbnQf3hCVh>). Konferencijoje dalyvavo daugiau kaip 100 mokslininkų iš 25 šalių ir 5 žemynų. Su konferencijos pranešimų santraukomis galima susipažinti: <http://malariarcn.org/conference2013>.

Baigiant reikia pasakyti, kad per visą 55-erių metų gyvavimo laikotarpį Lietuvos parazitologų draugijos atliko didžiulį šviečiamąjį darbą skleidamos žinias apie parazitinius organizmus, jų daromą žalą, apskritai apie parazitologiją, jos svarbą, Lietuvos bei pasaulio parazitologų vykdomus tyrimus, jų rezultatus ir taikymą praktikoje. Didelis darbas nuveiktas mokslo populiarinimo srityje. Suorganizuota kelios dešimtys mokslinių ir praktinių-gamybinių konferencijų, pasitarimų, suteikta daugybė konsultacijų, išleista įvairių leidinių. Didelė šios veiklos dalis, atsiradus naujoms kompiuterinėms technologijoms, persikėlė į interneto erdvę, todėl informacija apie draugijos darbus bei planus tapo lengvai prieinama plačiajai visuomenei ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje. SBPD interneto svetainė (<http://sbsp.eu/>) nuolat atnaujinama, joje skelbiama informacija apie draugijos istoriją, artimiausius planus ir dabartinę veiklą, kurioje aktyviai dalyvauja Lietuvos parazitologai.

LITERATŪRA

1. *Akademikas Pranciškus Šivickis*. Vilnius: Mokslo, 1980.
2. Arnastauskienė T. 1977. Apie Visasąjunginės protozoologų draugijos Centrinės tarybos posėdį Vilniuje. *Acta parasitologica Lituanica*. Vol. 15: 113–115 (rusų k.).
3. Arnastauskienė T. 1994. The Baltic Society for Parasitology. *Bulletin of the Scandinavian Society for Parasitology*. Vol. 4(1): 14.
4. Arnastauskienė T., Jakimavičius A. 1995. Baltijos-Skandinavijos parazitologų simpoziumas „Parazitinės zoonozės ir parazitų ekologija“. *Ekologija*. Nr. 1: 83–84.
5. Arnastauskienė T., Jakimavičius A. 1997. Šivickis Baltrus Pranciškus. *Lietuvos zoologai. XVIII–XX a.* Vilnius: 288–290.
6. Arnastauskienė T., Jakimavičius A. 2000. Pabaltijo parazitologų mokslinės-koordinacinės konferencijos ir jų reikšmė (minint renginių 45-metį). *Ekologija*. Nr. 4: 62–71.
7. Arnastauskienė T., Jakimavičius A. 2005. Akademiko Pranciškaus Šivickio mokslinė mokykla ir jos tęsėjai. *Ekologija*. Nr. 1: 1–10.
8. Arnastauskienė T., Jakimavičius A., Stunžėnas V. 1995. Baltic-Scandinavian Symposium on Parasitic Zoonoses and Ecology of Parasites. *Acta zoologica Lituanica. Parasitologia*. Vol. 25: 71–75.
9. Arnastauskienė T., Grikiėnienė J., Ježova T., Valkiūnas G. 2012. P. B. Šivickis laboratory of Parasitology: overview of activities. *Zoology and Ecology*. Vol. 22 (2): 125–136.
10. *Baltic Society for Parasitology*. Vilnius: Academia, 1995.
11. *Baltic Society for Parasitology: Regulations and Members List*. Vilnius, 2000.
12. *Biologija*. Nr. 1. Vilnius: Academia, 1993.
13. Biziulevičius S. 1977. *Žmonių helmintai ir helmin-tozės*. Vilnius: Mokslo: 7–19.
14. Biziulevičius S. 1999. *Zoologijos istorijos bruožai*. Monografija. Lietuvos mokslas, 20 knyga. Vilnius: Academia Scientiarum Lithuaniae: 338–353, 374–391.
15. Biziulevičius S., Arnastauskienė T. 1976. Apie Visasąjunginės protozoologų draugijos Lietuvos skyriaus veiklą. *Acta parasitologica Lituanica*. Vol. 14: 95–97 (rusų k.).
16. *Bulletin of the Scandinavian Society for Parasitology*. 1995. Vol. 5(1).
17. *Bulletin of the Scandinavian Society for Parasitology*. 1998. Vol. 8(2).
18. *Bulletin of the Scandinavian-Baltic Society for Parasitology*. 2000. Vol. 10(2).
19. *Bulletin of the Scandinavian-Baltic Society for Parasitology*. 2005. Vol. 14.
20. Burakauskas A., Danilevičius E. *Trumpa Lietuvos veterinarijos istorija iki 1918 metų*. Vilnius, 1970.
21. Hahn C., Fromm B. (eds.). 2011. Parasites and infectious diseases in a changing world. Natural History Museum, University of Oslo. Report No. 13: 114 pp. 9 (Programme and Proceedings from the 4th Conference of the Scandinavian-Baltic Society for Parasitology, June 19th–22nd 2011).
22. Larsen M., Maddox-Hyttel Ch., Valkiūnas G. 2005. Late professor Peter Nansen and the Baltics. *Bulletin of the Scandinavian-Baltic society for Parasitology*. Vol. 14: 3–4.

23. *Lietuvių tauta*. Kn. 1, d. 3. Vilnius, 1909: 335–453.
24. *Lietuvių tauta*. Kn. 2, d. 2. Vilnius, 1913: 153–316.
25. *Mokslo Lietuva*. <http://mokslasplius.lt/mokslo-lietuva/1998-2000/171/ekologines.htm>.
26. Palinauskas V., Ježova T., Križanauskienė A., Kazlauskienė R., Valkiūnas G. 2012. Pranciškus Baltrus Šivickis gyvas mūsų darbuose: 130 metinių paminėjimas. *Mokslo Lietuva*. Nr. 22(488): 8.
27. Pavilionis S., Miežutavičiūtė V., Triponienė D. 1988. *Vilniaus medicinos draugija*. Vilnius: 4–27.
28. Petrauskienė I. 1979. Vilniaus mokslo bičiulių draugija (1907–1941). *Mokslo draugijos Lietuvoje*. Straipsnių rinkinys. Vilnius: Mokslas: 76–142.
29. Raišytė D. 1974. Apie Lietuvos helmintologų draugijos veiklą. *Acta parasitologica Lituanica*. Vol. 12: 245–248 (rusų k.).
30. The 2nd Scandinavian–Baltic Symposium for Parasitology, Arctic Centre, University of Lapland, Rovaniemi, Finland Aug 30 – Sep 1, 2007. <http://www.metla.fi/tapahtumat/2007/spsb2/>.
31. The 3rd Symposium of the Scandinavian Baltic Society for Parasitology, Latvian University, Riga, Latvia April 16–18, 2009. Book of abstracts. Daugavpils: Daugavpils University Academic Press “Saulė”, 2009.
32. *Tropical Medicine & International Health*. 2013. Vol. 18, Issue supplements 1: 1–250.
33. Užutienė A. 1979. *Lietuvos gamtininkų draugija. Mokslo draugijos Lietuvoje*. Straipsnių rinkinys. Vilnius: Mokslas: 143–170.
34. Valaitis A. 1932. Iš Lietuvių mokslo draugijos istorijos (25-mečiui Lietuvių mokslo draugijos darbo). *Lietuvių tauta*. Kn. 4, d. 3. Vilnius: 337–400.
35. Valkiūnas G. 2003. Naujas mokslo draugijų plėtros kelias. *Lietuvos Mokslų Akademijos žinios*. 3–4(27–28): 16–17.
36. Valkiūnas G., Olechnovičienė J. 2005. 1-asis Skandinavijos-Baltijos parazitologų draugijos simpoziumas. *Lietuvos Mokslų Akademijos žinios*. 5–6: 16.

dr. Jadvyga Grikienienė,

dr. Tamara Arnastauskienienė,

habil. dr. Gediminas Valkiūnas

Gamtos tyrimų centro Ekologijos institutas